

οἷωσις εἰς τὴν Ἀννοβερικὴν δυναστείαν, δὲν ἰσχυρὰν νὰ νικᾷται νὰ παραγάγῃ. Δὲν εἰμύρετε δὲ νὰ περιμείνῃ τὸν ἀπαλλοτρίωσιν ἀπὸ δεινῆς προσωπικῆς ὕδρευς. Ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ δεῦξ κατέκρινε τὴν διαγωγὴν τῆς κυβερνήσεως, ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ ταπεινωθῇ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος τῶν Οὐρίγων, ὡς ἐνόμαζεν αὐτὸν γλευπετικῶς ἡ τοῦ βασιλείου μήτηρ. Καὶ προσελθόντος τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ βασίλεια, ἵνα τελέσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, « εἰκέ τον » παρήγγειλεν ὁ βασιλεὺς εἰς ἓνα τῶν ἀγγελιαφόρων, « ὅτι δὲ θέλω νὰ τὸν ἴδω. » Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀγγελιαφόρος ἐδίσταζεν, « ὕπαγε », τὸν εἶπεν ὁ βασιλεὺς, « καὶ ἐπανάλαβε αὐτῷ τὰς ἰδίας λέξεις » μου. » Ἡ ἀγγελία διεβιβάσθη· ὁ δεῦξ παρητήθη ἀμέσως τῆς θέσεώς του καὶ ἀπῆλθε ἐξω φρενῶν ὑπὸ ὀργῆς· ἐπίσης δὲ παρητήθησαν καὶ ὅλοι οἱ ἐν ὑπηρεσίᾳ ὄντες συγγενεῖς του. Καὶ τοῦτο μὲν ἦτο τοῦλάχιστον γενναῖον, ἂν ὅχι συνετόν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ παύωνται σωρηδὸν καὶ αὐτοὶ οἱ μικρότεροι ὑπάλληλοι, διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι διωρίσθησαν ἐπὶ τῇ συστάσει βουλευτῶν, οἵτινες δὲν ἦσαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Συνταξιοῦχοι, χῆραι ἀνδρῶν πετόντων εἰς τὸν πόλεμον, κατετρέχθησαν διὰ παρομοίας αἰτίας, καὶ ἡ καταδρομὴ προέβη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἀρχαιότεροι τοῦ Φῶξ φίλοι, ἄνθρωποι γινώσκοντες τὴν ἐμρυτον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἐπελθοῦσαν παράδοξον εἰς τὸν χαρακτῆρά του ἀλλοίωσιν.

Ἐν τούτοις συνήλθον αἱ βουλαί. Οἱ ὑπουργοί, καὶ περ ὑπὲρ ποτε ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης μισούμενοι, ἦσαν ὁμῶς βέβαιοι, ὅτι ἔχουν τὴν πλειονοψηφίην, καὶ ἠλπίζον προστούταις, ὅτι θέλουσι πλειονεκτεῖν καὶ ἐν ταῖς συζητήσεσι, διότι ὁ Πίττ, ὑπὸ δεινῆς ἀρθρίτιδος, ἐκρατεῖτο δέσμιος ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ. Οἱ φίλοι του ἐζήτησαν ν' ἀναβάλωσι τὸν βουλευτικὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα, μέχρις οὔ δυνηθῇ καὶ αὐτὸς νὰ παρευρεθῇ· ἀλλὰ ἡ πρότασις τῶν ἀπερρίφθη. Ἡ κρίσιμος ἡμέρα ἐπέστη. Ἡ συζήτησις εἶχε προχωρήσει, ὅτε λαμπραὶ ζητοκραυγαὶ ἠκούσθησαν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς βουλῆς· ὄθρους προσήγγειζε κατὰ μικρὸν διὰ τῶν κλειμαίων, διὰ τῶν προδρόμων· τελευταῖον αἱ κύλαι ἠνεώχθησαν καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ἐπευφημοῦντος πλήθους προέκυψεν ὁ Πίττ, ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ κομιζόμενος. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἰσχνόν καὶ πελιδνόν, τὰ μέλη του ὑπὸ φλαννέλας περιτετυλιγμένα, εἰς δὲ τὴν χεῖρα ἐκράτει τὴν βακτηρίαν του. Οἱ φοριστῆρες ἀπέθεσαν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ἀκροατηρίου, οἱ δὲ φίλοι του περιστοιχίσαντες αὐτὸν ἀμέσως, τὸν ἐβλήθησαν νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν ἐδρὰν του. Καὶ εἰς τοιοῦτην κατάστασιν, ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἠγόρευσε κατὰ τῆς εἰρήνης, ἀναγκαζόμενος ἐκ διαλειμμάτων νὰ καθήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τινὰ φάρμακα. Βεβαίως ἡ φωνὴ του ἦτο ἀδύνατος, ὁ δὲ λόγος ἐκεῖνος, εἰ καὶ ἐξαστράπτων ἐνίοτε καὶ ἀρπάζων τὴν καρδίαν τῶν ἀκρατῶν, ὑπῆρξεν ἀσθενὴς, παραβλαλλόμενος μὲν τὰς ἄλλας καλητέρας αὐτοῦ δημηγορίας. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ὅσοι ἐνθυμοῦντο τὸ τί ἐπραξε, καὶ ἐδλεπον ἤδη, τὸ τί ἐπασχέ, διήκουσαν αὐτοῦ μετὰ συγκινήσεων πολὺ ζωηροτέρων τῶν, ὅσας εὐγλωττία ἀπλῆ δὲ

ναταὶ νὰ παραγάγῃ. Δὲν εἰμύρετε δὲ νὰ περιμείνῃ τὴν ψηφοφορίαν καὶ ἀνεκομίσθῃ οἰκᾶς, παραπεμπόμενος ὑπὸ ἐπευφημῶν ὁμοίων ἐκείνων ἔστι προαγγεῖλον τὴν ἀφίξιν του.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

ΤΟ ΧΕΙΡΟΦΙΛΗΜΑ.

Πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἀνήγγειλεν ὁ Αἰὼν ὅτι δύο υἱοὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Νικολάου, ἐπισκεφθέντες τὴν ἐξοχὴν τοῦ ἐν Ὁδησσῷ Προξένου τῆς Ἑλλάδος, ἠτπάσθησαν τὴν χεῖρα τῆς οικοδεσποίνης. Ἀλλὰ πόθεν τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ χειροφιλήματος εἰς ὁ ὑποβάλλονται καὶ βασιλόπαιδες, καὶ ἡγεμόνες;

Ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ ἀσπάζεσθαι τὴν χεῖρα ἔχει ἀγνωστον τὴν καταγωγὴν, ἡμεῖς δὲ προσθέτομεν καὶ ἀρχαιοτάτην. Ὁ Πρίαμος, ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα διὰ νὰ ζητήσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἑκτορος, ἀπεκαλεῖ ἑαυτὸν ἐλεεινότατον, ὅχι μόνον ὡς παθόν· αὐτὰ δὲν ἔπαθ' ἄλλος θροτὸς ἐπιχθόνιος, ἀλλὰ καὶ ὡς καταντήσαντα νὰ φιλήσῃ καὶ αὐτὴν τοῦ φονεύσαντος τὸν υἱὸν του τὴν χεῖρα.

« ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ
« ἔτλην δ', οἱ οὐπὼ τις ἐπιχθόνιος θροτὸς ἄλλος,
« ἀνδρὸς παιδοφόνοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι. »

Ιλιάδ. Ω. 505.

Ἡ συνήθεια ἄρα τοῦ ἀσπάζεσθαι τὴν χεῖρα ἐπεκράτει καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων.

Ἐπὶ Ῥωμαίων, οἱ δήμαρχοι, οἱ ὕπατοι, καὶ οἱ δικτάτορες, ἐδίδον τὴν δεξιὰν πρὸς τοὺς ὑποδεαστέρους αὐτῶν διὰ νὰ τὴν ἀσπασθῶσιν. Ἀπὸ δὲ Αὐγούστου τοῦ μεταβαλόντος τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα εἰς μοναρχίαν, οἱ αὐτοκράτορες παρεῖχον τὴν τιμὴν τοῦ ἀσπάζεσθαι τὴν χεῖρα αὐτῶν πρὸς μόνους τοὺς μεγιστᾶνας καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, πρὸς δὲ τὸν λαὸν ἐπέτρεπον ν' ἀπαιτᾶται τῆς αὐτοκρατορικῆς χλαμύδος, ἡ καὶ νὰ προσαγορεύῃ αὐτοὺς μακρόθεν βάλλων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στόματος.

Τὸ χειροφίλημα, κατὰ τὸν μεταίωνα, ἐθεωρεῖτο ὡς πρᾶξις σεβασμοῦ, ὑποταγῆς καὶ ἀγάπης. Ὅθεν, αἱ μὲν ὑποτελεῖς, ὁμολογούντες ὑποταγὴν, ἠτπάζοντο τὴν χεῖρα τῶν τιμαριωτῶν, οἱ δὲ Χριστιανοὶ τὴν τῶν ἱερέων τιμῆς ἕνεκα, καὶ τὰ τέκνα τὴν τῶν ἰδίων γονέων, πρὸς ἐνδειξιν σεβασμοῦ καὶ στοργῆς συγχρόνως.

Κατὰ τὴν Ἰβηρικὴν χειρόνησον, ἐν τε τῇ Ἰσπανίᾳ καὶ τῇ Πορτογαλίᾳ, οἱ μεγιστᾶνες ἠτπάζοντο τὴν χεῖρα τοῦ ἡγεμόνος, κατὰ τε τὴν ἀναγορεύσιν αὐτοῦ καὶ κατ' ἐπισήμους τινὰς τελετάς. Ὁ φιλέλδικος δὲ Πέτρος, ἐραστὴς τῆς Ἰνέας δὲ Κάστρου, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῆς τελευταίας τῶν δύο τούτων ἐπικρατειῶν, ἀνῆρτησεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν σκελετὸν τῆς ἐρωμένης του, καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς μεγιστᾶνας ν' ἀπονεύωσιν αὐτῇ ὅλας τὰς ἀπειλομένας εἰς βσιλίσσαν τιμὰς, καὶ ἰδίως ν' ἀσπάζωνται τὴν δεξιάν της. Ἐν δὲ τῇ Ἰσπανικῇ Αὐλῇ ἡ τελετὴ τοῦ χειροφιλήματος

ἐγίνετο μεγαλοπρεπῶς πολλάκις τοῦ ἔτους. Ὅλοι οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, οἱ στρατιωτικοὶ παντός θαύματος, ἱκανὸς ἀριθμὸς κληρικῶν, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔχοντες τινὰς σχέσεις πρὸς τὴν Αὐλὴν, ἐνδεδυμένοι στολὰς πλουσίας καὶ χρυσοῦράντους, προσήρχοντο πρὸς τὸν βασιλεῖα καθήμενον ἐπὶ θρόνου, καὶ κλίνοντες γόνυ ἠσπάζοντο τὴν δεξιὴν αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν τῶν περὶ αὐτὸν ἱσταμένων μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Αἱ γυναῖκες μόναι, δὲν ἐξηρῶντο μὲν τῆς διατυπώσεως ταύτης, ἀλλ' ὑπεβάλλοντο εἰς αὐτὴν μακρὰν τοῦ πλήθους, ἐν αἰθούσῃ ἰδιαιτέρᾳ.

Ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Γαλλίας, πρὸ τῆς πρώτης μεταπολιτεύσεως, ὁ χειρασπασμὸς ἔκ μέρους τῶν κυριῶν ἀντεμείβετο δι' ἐρασμιωτέρας δεξιώσεως, διότι ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπέθετε φίλημα ἐπὶ τῆς παρειᾶς αὐτῶν, ἡ δὲ βασίλισσα δὲν ἐπέτρεπε ν' ἀσπασθῶσι τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτος αὐτῆς, οὕτως ἦπτοντο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ.

Οἱ Καρδινάλιοι, οἱ ὁσιώτατοι αὐτοὶ λειτουργοὶ τοῦ ὁπίστου, οἵτινες, ἐν τῇ χριστιανικῇ τῆς καρδίας αὐτῶν καθαρότητι, θεραπεύουσι τὰς ἀσθενείας τῆς ἰδίας σαρκὸς ἐπιτρέποντες εἰς ἐκτυτὸς πᾶσαν τρυφὴν καὶ πῶσαν ἀπόλαυσιν, ἀπέλαυνον καὶ τοῦ προνομίου τοῦ νὰ ἐπιθέτωσι φίλημα, καὶ φίλημα διβαίως φλογερὸν, ὅχι ἐπὶ τῇ παρειᾷ ἢ τῇ χειρὶ, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν χειλέων τῶν βασιλισσῶν!

Ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, καθ' ὁρισμέναις τινὰς ἐπιτήμους ἡμέρας, οἱ μεγιστᾶνες, γονυπετοῦντες ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης, ἀσπάζονται τὴν δεξιάν αὐτῆς. Ἐν δὲ τῇ Ρωσίᾳ, τὸ χειροφίλημα καθίσταται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀχληρὸν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸν ἀσπασμόν. Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκάστου ἔτους, ὅλοι οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀξιωματικοὶ ἀσπάζονται τὴν χεῖρα τοῦ αυτοκράτορος, τῆς αυτοκρατορίδας, καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτῶν. Πολλάκις αἱ ἡγεμονίδες καταπονηθεῖσαι καὶ ἀπαυδῆσταται, διέκοψαν τὴν ἐπίμοχθον ταύτην πελετὴν. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ χειροφιλήματος, ὡς τεκμήριον φιλοφροσύνης καὶ τιμῆς, διατηρεῖται πρὸς ὅλας τὰς κυρίας ἐν Ρωσίᾳ. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἀσπάζονται τὴν χεῖρα τῶν γυναικῶν, αὐταὶ δὲ ἀνταποδίδουσι χαριέστερον καὶ ἐπιφθονώτερον τὴν προσηγορίαν, ἐπιθέτουσι φίλημα ἐπὶ τῆς παρειᾶς αὐτῶν. Καὶ εἰς τὸ ἔθος τοῦτο ὑπεβάλλονται κατὰ χάριν, ὡς ἴδωμεν, καὶ τῶν αὐτοκρατόρων οἱ υἱοὶ, πρὸς δὲ καὶ οἱ αυτοκράτορες αὐτοὶ.

Ἄλλοτε τὸ ἔθος τοῦ χειροφιλήματος ὑπῆρχε καὶ παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐλῇ. Ἐνώπιον τῶν Σουλτάνων τοῦ Βυζαντίου, ἔτρεμε τότε ὁλόκληρος ἡ Εὐρώπη, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν ξένων Δυνάμεων ἠσπάζοντο τὴν χεῖρά τῶν. Ἀλλὰ, προΐοντες τοῦ χρόνου, τὸ χειροφίλημα μεταβλήθη εἰς ἀσπασμόν τῆς μακρᾶς χειρὶδος τῶν αυτοκρατορικῶν μαντιῶν, καὶ ὅταν ἀπολυθῶς Σέρβος τις στρατῶτης, ἐπὶ προσέτι τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς Ἀουράτην τὸν Α'. ἐρόνισεν αὐτὸν, κατηργήθη καὶ ἡ διατύπωσις αὕτη. Ὁ Τουρνέφόρτιος, ὅστις ἔγραψεν, ὡς γνωστὸν, πρὸ 152 ἔτων, περιγράφων τὴν πελετὴν τῆς ὑποδοχῆς τῶν πρέσβεων παρὰ τῶν Σουλ-

τάνων, λέγει ὅτι δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Γαλλίας, ὁ Κ. Σεσί καὶ ὁ Κ. Μαρκεβίλλης ἔτυχον τῆς τιμῆς τοῦ ν' ἀσπασθῶσι χειρὶδας σουλτανικάς. (Τόμ. Β. σελ. 303).

Οἱ Μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς ἀσπάζονται τὴν χεῖρα τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν, ὁ δὲ Φερνάρδος Κορτέζ διδασκῶν ὅτι τὴν συνήθειαν ταύτην εἶρε καὶ μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Μεξικῆς ὅτ' ἰφθασε κατὰ πρῶτον ἐκεῖ.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας ὑπεχρεοῦν τοὺς παρευρισκόμενους ἐνώπιον αὐτῶν ν' ἀσπάζονται τὸν πόδα τῶν, ὁ δὲ Καλλιγούλας, τὸ ἀποτρόπαιον ἐκεῖνο βδελύγμα τῆς Ρώμης, ἀποθεώσας ἐαυτὸν, ἤξιον ἐπίσης τοῦ εἶδος τοῦτο τῆς λατρείας, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς Δοκλητιανὸς, ὅστις ἀπέθανε καλλισργῶν θρύδακας ἐν Σελῶνσι, τῆς Δαλματίας, εἰσῆγαγε τὸ ἔθος τοῦτο εἰς τὴν αυτοκρατορικὴν Αὐλὴν. Οἱ Ἕλληες ἦπτοντο ἀπλῶς τῶν γονάτων ἐκαίνων τοὺς ὁποίους ἐπρόκειτο νὰ ἐξευμενίσωσιν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἠσπάζοντο τοὺς πόδας τῶν προφητῶν καὶ τῶν γερόντων. Ἡ ἀμαρτωλὸς γυνὴ τῆς πόλεως Ναλὴν ἐβρεξε τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαρσε, καὶ κατερίληψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἀλείφουσα τῷ μύρῳ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰησοῦς αὐτὸς κατεδέχθη νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς σταυρώσεώς του, καὶ τῆς ταπεινώσεως ταύτης, τὸ παράδειγμα μιμεῖται κατ' ἔθος καὶ ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως πλύνων τὴν μιγὰλην ἐξδομαδὰ τοὺς πόδας θώδεκα ἀρχιερέων, καὶ ὁ πάπας αὐτὸς τῆς Ρώμης.

Οἱ πάπαι Ἀδριανὸς ὁ Α' καὶ Λέων ὁ Γ' φθονήσαντες τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἐθέτησαν πρὸς τῆς ἄλλας καὶ τὸ ν' ἀσπάζωνται οἱ παρευρισκόμενοι ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων τῆς Ρώμης τοὺς πόδας αὐτῶν, θεωρήσαντες ἐαυτοὺς ἀγνοήτους καὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὅστις, μὴ ἀνεχόμενος νὰ προσκυνήτῃ αὐτὸν ὁ πετὼν πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκκτοντάρχης Κορνήλιος, « Ἀνάστηθι, εἶπε, καὶ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. »

Ἐν τῇ Περσίᾳ, οἱ ὑπῆκτοι ἠσπάζοντο ἄλλοτε τοὺς πόδας τῶν βασιλέων, πρὸς ἐνδειξὴν καὶ σεβασμοῦ καὶ ὑποταγῆς συνάμα. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἀπερασίτῃ ν' ἀσπάζεται ὁ λαὸς, ἐπὶ παρούσῃ αὐτῶν, ὅχι πλέον τοὺς πόδας, ἀλλὰ τὴν γῆν!

Ἄς ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ πολιτισμὸς θέλει ἐξαλείψει τὰ χαιρετῆ ταῦτα σύμβολα τῆς δουλείας, συγγνωστὰ μόνον ὅταν εἰς ἐμπνεύσει σέβας πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ αἵμα καὶ καρδίαν ἐρώσης.

Ν. Δ.

ΝΑΥΑΓΙΟΝ.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Σούζας Σιπουβιλδὰς ἀνήκων εἰς τινὰ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ διασημοτέρων τῆς Πορτογαλλίας οἰκογενειῶν, ἀφοῦ ἐδόξατε τ' ὄνομά του κατὰ τὰς Ἰνδίας διὰ τῆς γενναιότητος καὶ τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων του, ἔλαβεν ἀμοιβὴν, παρὰ τὰ μέτα τοῦ 15^{ου} αἰῶνος, τὴν διοίκησιν τῆς ἀκροπόλεως Δίου,